

Předpoklady ekumenické spolupráce [1968]

1. Ekumenismus neznámá v životě dnešních církví nový prvek, který by nově rozhojňoval substanci křesťanství, nýbrž nalezení směru, který od počátku a konstitutivně patří k jádru víry, jehož zapomení nebo potlačení znamenalo v minulosti deformaci víry a bez něhož živá křesťanská víra není dnes vůbec myslitelná.
2. Ekumenické myšlení je proto neodlučně spojeno a vnitřně proniknuto ostře vidící kritičností k vlastním i cizím (jiným) tradicím zejména všude tam, kde nabyly vrchu partikulární denominační tendence a kde se v dějinně významných věroučných i jiných sporech vytrácelo povědomí pravé katolicity, již nemůže nikdy zaručit hierarchická ani žádná jiná organizace církevního společenství.
3. Učení, myšlení i život každé církve, každého sboru i každého jednotlivého věřícího musí být opětovně prověřovány z hlediska ekumenické nosnosti. Kritériem je jednak otevřenost a univerzalita křesťanského poselství, ale také plnost oslovení v aktuální situaci, obracející se zásadně ke všem.
4. Jednota všech věřících je založena ve zdroji samotné víry, ale ve své realitě zůstává vždy také výzvou a úkolem. Proto nemůže být odvozována z ničeho minulého a jednou daného, tj. ani ze společné minulosti před schizmaty, ani ze starých dogmatických formulací, jež zůstaly pro všechny církve společným dědictvím, ani z vnější podoby kánonických SZ i NZ textů atd.
5. Všechny cesty nevedou k jednotě, leč které musí být proto odmítnuty nebo „napraveny“; k jednotě však je možno vykročit odkudkoliv, tj. není bezpodmínečných východisek jako předběžných podmínek možnosti sjednocení a jednoty. O ekumenickém či protiekumenickém charakteru nerozhodují vposledu existující organizační, liturgické, věroučné a jiné struktury, nýbrž směr, jímž se život a myšlení církví i jednotlivých křesťanů ubírá.
6. Víra se uplatňuje, uskutečňuje v praxi (ve skutcích); víra bez praktického uplatnění je mrtvá, tj. víra beze „skutků“ je ne-skutečná, není ničím. Jediná platná a pravá jednota se vždy znovu uskutečňuje tam, kde vedle sebe a spolu věřící realizují, uskutečňují, uplatňují svou víru. To prakticky zavazuje křesťany všech církví k spolupráci na naléhavých společných úkolech ve světě, tj. k spolupráci na nápravě světa ve všech jeho rovinách a dimenzích.
7. Proto nejde o znivelizování různých církevních a věroučných tradic a struktur, ale o jejich radikální podřízení úkolům, k nimž je v přítomnosti a bude v budoucnosti Církev Kristova povolána. Plevy církevního a věroučného svérázu musí být odlišeny a odděleny od klíčení schopného zrna, schopného přinést mnohý užitek; užitek může však zrno přinést jen tehdy a tam, kde není zachováno, ale kde umírá, aby dalo život rostlině, květu a novým zrnům. Prověrka živosti tradic, účinnosti dosavadních praktických i dogmatických momentů se otvírá teprve tam, kde nezůstávají uzavřeny v sebe a kde nejsou zaměřeny k soběstačnému setrvávání při sobě, ale kde jsou nasazeny v konkrétní situaci a kde aktuální úkoly jsou zvládnuty tak, že se tyto momenty ukazují jako významný a přímo nezbytný základ efektivního řešení také pro ty, kteří vycházejí odjinud ať prakticky, ať myšlenkově.
8. Primárně se proto jednoty dosahuje na místech praktické nebo myšlenkové aktivity, zvládající aktuální úkoly tak efektivním a přesvědčivým způsobem, že se stává příkladem a naléhavou výzvou k následování resp. spolupráci, nikoli tedy

na rovině tzv. principů, tj. na rovině druhotné reflexe toho, co sama akce představuje. Efektivní praktická jednota může a dokonce musí předcházet sjednocenost způsobů reflexe a tedy i interpretace toho, co je smyslem současné situace i aktivního řešení jejích úkolů a výzev.

9. Teprve v druhé řadě, ale přesto s rozhodným důrazem je nutno klást důraz na sjednocenou, společnou reflexi a tedy interpretaci jednoty praktické. Praktická jednota je totiž do velké míry zprostředkována a posilována společnou reflexí (ko-reflexí) církve. I když jednota života církve je základem a předpokladem jednoty smýšlení, je naopak bez jednoty smýšlení natrvalo neudržitelná. Různost smýšlení a myšlenkové různice mají rozmanité kořeny a nemohou (nesmějí) být vždy předčasně převáděny a redukovány na různost a rozpory v samotné víře.

10. Jedním ze zdrojů odlišnosti věroučných a vůbec myšlenkových tradic různých křesťanských skupin (církví) jsou různé filosofické kontexty a pojmové struktury, jichž je používáno v reflexi víry (téže víry). To platí nejen ve vztahu různých církví v současnosti, ale také velmi výrazně ve vztahu dnešních církví k odkazu Církve minulých věků. Vedle neustálého kritického přezkoumávání vlastních myšlenkových tradic i tradic partnerů v ekumenickém dialogu musí být na všech stranách vypracováván a rozvíjen co nejpřesnější a nejjemnější hermeneutický aparát, dovolující postihovat i nejskrytější nosné momenty třeba i v napohled málo významných, okrajových či dokonce heretických křesťanských tradicích; ze sféry hermeneutického zájmu vskutku ekumenického nemohou být však vylučovány ani tradice mimokřesťanské (tím méně sekularizované formy křesťanského původu, jako je např. angažovaný moderní ateismus apod.)

11. Na vlastních tradicích nelze insistovat na základě žádné přímé (bezprostřední) jejich závaznosti, nýbrž pouze na základě zdůvodňovaného odkazu k pravdě, která je jejich normou, ale která v nich není uzavřena. Neexistuje tedy speciální odpovědnost za pokračování ve vlastní tradici, ale naopak odpovědnost za rozpoznávání a pevné držení těch momentů nejen vlastních, ale i cizích (jiných) tradic, které obstojí ve světle pravdy, mohou být zdůvodněny (a vždy znovu, tj. v nových kontextech a novými myšlenkovými prostředky zdůvodňovány) a vedou k účinnému a přesvědčivému řešení aktuálních úkolů, před nimiž stojí jak ti, kteří věří a z víry vycházejí, tak i všichni ostatní.

LvH, 17. 9. 1968